

Sprawozdanie z konferencji naukowej nt.
„Częstochowa na początku XX wieku.
W 100. rocznicę wybuchu I wojny światowej”
Częstochowa, Akademia im. Jana Długosza,
17 – 18. 10. 2014 r.

W dniach 17 – 18 października 2014 r. Częstochowskie Towarzystwo Naukowe zorganizowało w murach Instytutu Fizyki (Wydział Matematyczno-Przyrodniczy) Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie konferencję naukową na temat: *Częstochowa na początku XX wieku. W 100. rocznicę wybuchu I wojny światowej*. Wydarzenie to zgromadziło grono wybitnych historyków z kilku ośrodków akademickich w Polsce, pracowników instytucji publicznych oraz działaczy społecznych miasta i regionu. Wśród gości nie zabrakło przedstawicieli władz miasta Częstochowy i archidiecezji częstochowskiej. 17 października zebranych w auli konferencyjnej uczestników powitał o godz. 9.30 prezes Częstochowskiego Towarzystwa Naukowego – prof. nadzw. dr hab. Grzegorz Majkowski. Otwarcia obrad dokonał metropolita częstochowski abp Wacław Depo, kierując do wszystkich słowo wstępne. „Historia jest siłą, którą tworzą nie tylko nagie fakty, ale także pojęcia, które człowiek własną siłą wypowiada” – zachęcał do Metropolita, cytując słowa Cypriana Kamila Norwida.

Obrady w pierwszym dniu konferencji, które moderował prof. Grzegorz Majkowski, rozpoczęły się od ukazania roli Jasnej Góry, jako ważnego ośrodka kultu maryjnego w latach 1914 – 1918. Na ten temat referat przedłożył o. prof. nadzw. dr hab. Zachariasz Jabłoński z klasztoru OO. Paulinów na Jasnej Górze. Drugi z prelegentów, ks. prof. zw. dr hab. Jan Związek, będący pracownikiem naukowym Wyższego Seminarium Duchownego i AJD w Częstochowie, przybliżył życie religijne Częstochowy, które poza murami Jasnej Góry w latach wojny toczyło się wokół kościołów św. Zygmunta i św. Barbary. Z kolejnym referatem wystąpił dr Franciszek Sobalski, emerytowany pracownik Archiwum Państwowego w Częstochowie, który skupił się na roli rzemiosła i manufaktury, jako załączków przyszłego wielkiego przemysłu Częstochowy. Po krótkim podsumowaniu pierwszego cyklu

wystąpienie głos zabrał ks. dr Jacek Kapuściński (dyrektor Archiwum Archidiecezji Częstochowskiej im. ks. dr. Walentego Patykiewicza w Częstochowie). W swoim wystąpieniu zwrócił on uwagę na szeroką działalność pastoralno-społeczną duchowieństwa częstochowskiego w latach wojny. Po nim ważną kwestię ochrony zdrowia częstochowian w latach 1914 – 1918 przedstawił lek. med. Mieczysław Wyględowski, senator I i II Kadencji Senatu Rzeczypospolitej Polskiej. Kolejni dwaj prelegenci - prof. nadzw. dr hab. Dariusz Złotkowski i ks. prof. nadzw. dr hab. Paweł Wolnicki - omówili problem aprowizacji i jej organizacji dla Częstochowy w dobie I wojny światowej. Trzeci cykl konferencji poświęcony został działaniom wojennym w Częstochowie i regionie oraz sztuce plastycznej z tego okresu. Swoje wystąpienia zaznaczyli prof. nadzw. dr hab. Janusz Spyra z AJD w Częstochowie („Austriacy w Częstochowie w świetle materiałów K.u.K. Militar-Verwaltung in Polen. Kloster Jasna Góra”), prof. nadzw. dr hab. Robert Majzner z AJD w Częstochowie („Zarys działań wojennych w regionie częstochowskim”), mgr Piotr Orman z Towarzystwa Jurajskiego w Pilicy („Cmentarze wojenne z czasów I wojny światowej w regionie częstochowskim”) i mgr Ryszard Baranowski artysta plastyk („Ikonografia częstochowska w okresie I wojny światowej”).

Obrady w drugim dniu konferencji, które moderował dr Cezary Gębicki, rozpoczęły się referatami trzech pracowników z Ośrodka Dokumentacji Dziejów Częstochowy w Częstochowie. Jako pierwszy wystąpił dr Juliusz Sętkowski, ukazując rolę Polskiej Organizacji Narodowej w akcji werbunkowej Legionów Polskich w Częstochowie w okresie od września do października 1914 roku. Następnie głos zabrał mgr Wiesław Szyszkowski, przedstawiając problem społeczności żydowskiej Częstochowy w latach 1914 – 1918. Trzecim z grona naukowców był dr Andrzej Kuśnierczyk, prezentujący obraz pierwszych dni okupacji w świetle pamiętników częstochowskich. Z kolei dr Tomasz Andrzej Nowak, prezes PTH Oddziału Radomsko, zrelacjonował wojenne losy Częstochowy na łamach „Gazety Łódzkiej” i „Nowego Kuriera Łódzkiego”. Po krótkiej przerwie rozpoczęła się południowa sekcja konferencji. Serię referatów zapoczątkował dr inż. Aleksander Gąsiorowski z Katedry Elektrotechniki Politechniki Częstochowskiej w Częstochowie, którego uwagę skupił pieniądz zastępczy Częstochowy, będący w obiegu w latach wojny 1914 – 1918. Kolejne wystąpienia prelegentów południowej sekcji poświęcone były szkolnictwu częstochowskiemu.

Dr Ryszard Stefaniak, zastępca Prezydenta Miasta Częstochowy, omówił dzieje szkolnictwa w Częstochowie w okresie I wojny światowej. Po nim głos zabrały przedstawicielki Wydziału Pedagogicznego AJD w Częstochowie: mgr Katarzyna Zalas, w tematyce organizacji szkolnictwa powszechnego w Częstochowie w latach międzywojnia oraz mgr Izabela Wrona, ukazując historię Szkoły Przemysłowo-Handlowej Sióstr Zmartwychwstania Pańskiego w Częstochowie w latach 1918 – 1939. Po tych wystąpieniach i następującej po nich krótkiej dyskusji rozpoczęła się ostatnia sekcja dwudniowej konferencji. Skupiła ona głównie archiwistów z kilku miast Polski oraz literatów. Jako pierwsza w tej części głos zabrała dr Barbara Berska z Archiwum Narodowego w Krakowie, która przedłożyła „Materiały dotyczące I wojny światowej w zasobach archiwów państwowych”. Druga z archiwistek, mgr Alicja Nowak z Archiwum Akt Dawnych w Warszawie, podała źródła do dziejów Częstochowy i Radomska w okresie I wojny światowej, znajdujące się w zasobach Archiwum Głównego Akt Dawnych. Miejscowy archiwista, mgr Robert Sikorski (Archiwum Państwowe w Częstochowie) scharakteryzował ten sam zespół źródeł w zasobach Archiwum Państwowego w Częstochowie. Kolejni prelegenci przedłożyli referaty w oparciu o literaturę i prasę. Mgr Aneta Podsiadlik-Frączek z AJD w Częstochowie ukazała „Obraz I Wojny Światowej w literaturze”, a mgr Zbigniew Stańczyk z Biblioteki Publicznej im. W. Biegańskiego w Częstochowie zaprezentował „Obraz miasta i regionu w naświetleniu »Gońca Częstochowskiego«”.

Doniosła 100. rocznica wybuchu I wojny światowej, będąca głównym powodem zorganizowania konferencji naukowej, stała się okazją do zaprezentowania najnowszych wyników badań, dotyczących dziejów Częstochowy i regionu w latach 1914-1918. Należy więc żywić nadzieje, że publikacja materiałów pokonferencyjnych stanie się cennym osiągnięciem miejscowej historiografii.

Lukasz Stefan Kopera
Doktorant w Instytucie Historii
Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie

